

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Sohvi Luoma

Luontosuhteen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa

Käytännön sovelluksia arjen kasvatustyöhön

Opinnäytetyö
Kevät 2025
Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä ¹

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Sohvi Luoma

Työn nimi alaotsikoineen: Luontosuhteen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa: Käytännön sovelluksia arjen kasvatustyöhön

Ohjaaja: Anu Aalto

Vuosi: 2025

Sivumäärä: 42

Liitteiden lukumäärä: 0

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää varhaiskasvattajille suunnattu opas, jonka avulla voidaan vahvistaa lasten luontosuhdetta erityisesti kaupunkiympäristössä toimivissa päiväkodeissa. Työssä tarkasteltiin, miten luontoa voidaan integroida varhaiskasvatuksen arkeen sekä millaisia pedagogisia, kehityksellisiä ja hyvinvointiin liittyviä hyötyjä luonto tarjoaa oppimisympäristönä.

Työn teoriaosuudessa käsiteltiin luontosuhdetta varhaislapsuuden kehityksen, hyvinvoinnin, oppimisen ja kestäväen kehityksen näkökulmista. Aineistona hyödynnettiin kotimaista ja kansainvälistä kirjallisuutta.

Tutkimusosuus toteutettiin määrällisenä kyselytutkimuksena yhteistyöpäiväkodin varhaiskasvattajille. Kyselyllä kartoitettiin heidän näkemyksiään, kokemuksiaan ja tarpeitaan luonnon hyödyntämisestä osana varhaiskasvatuksen arkea. Saatujen vastausten pohjalta luotiin käytännönläheinen opas, joka sisältää helposti toteutettavia ideoita ja menetelmiä luonnon integroimiseksi varhaiskasvatukseen.

Opinnäytetyö osoitti, että varhaiskasvattajat tunnistavat luonnon pedagogiset mahdollisuudet ja kaipaavat konkreettisia välineitä sen monipuoliseen hyödyntämiseen. Opas vastaa tähän tarpeeseen tarjoamalla selkeitä ja visuaalisesti kiinnostavia ratkaisuja lasten luontosuhteen tukemiseksi päiväkodin arjessa.

¹ Asiasanat: luontosuhde, varhaiskasvatus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract ¹

Degree programme: Bachelor of Social Services

Author/s: Sohvi Luoma

Title of thesis: Strengthening the relationship with nature in early childhood education and care: Practical applications for everyday education

Supervisor(s): Anu Aalto

Year: 2025

Number of pages: 42

Number of appendices: 0

The aim of this functional thesis was to develop a guide for early childhood educators to strengthen children's relationship with nature, especially in urban kindergartens. The work addressed how nature can be integrated into the everyday life of early childhood education and the pedagogical, developmental and well-being benefits that nature offers as a learning environment.

The theoretical part of the thesis addressed the relationship with nature from the perspectives of early childhood development, well-being, learning and sustainability. Domestic and international literature was used as a source of material.

The research part was carried out as a quantitative survey of early childhood educators in a collaborative day care centre. The questionnaire was used to identify their views, experiences and needs regarding the use of nature as part of their everyday life in early childhood education. The responses were used to create a practical guide with easy-to-implement ideas and methods for integrating nature into early childhood education and care.

The thesis showed that early childhood educators recognise the pedagogical potential of nature and are looking for concrete tools for its versatile use. The guide meets this need by providing clear and visually appealing solutions to support children's relationship with nature in their everyday life in kindergartens.

¹ Keywords: nature connectedness, early childhood education

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ.....	4
1 Johdanto.....	6
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA, TARKOITUS JA TAVOITE.....	8
2.1 Tausta ja tarkoitus.....	8
2.2 Tavoite ja kehittämistehtävä.....	9
2.3 Yhteistyötaho ja toteutus.....	10
3 LUONTOSUHDE JA SEN RAKENTUMINEN.....	11
3.1 Luontosuhteen määritelmä.....	11
3.2 Luontosuhde rakentuu jo lapsuudessa.....	12
4 LUONTO OSANA OPPIMISTA JA HYVINVOINTIA.....	14
4.1 Luonto oppimisympäristönä.....	14
4.2 Luonnon vaikutukset lapsen hyvinvointiin ja kehitykseen.....	15
4.2.1 Fyysinen terveys.....	15
4.2.2 Sosiaaliset ja kognitiiviset taidot.....	16
5 SUHDE YMPÄRISTÖÖN OSANA YHTEISKUNTAA.....	18
5.1 Yhteiskunnan arvoperusta heijastuu varhaiskasvatukseen.....	18
5.2 Osallisuuden kokemus yhteiskunnallisen toimijuuden pohjana.....	19
5.3 Luonto kaupunkiympäristössä – mahdollisuudet ja haasteet.....	20
6 OPAS TUOTOKSENA JA SEN PROSESSI.....	22
6.1 Toiminnallinen opinnäytetyö ja kyselyn toteutus.....	22
6.2 Kyselyn tulokset ja oppaan sisällön rakentuminen.....	23
6.3 Opas kaupunkipäiväkodille: Keinoja tuoda luonto osaksi varhaiskasvatusta.....	24
6.3.1 Toteutuksen haasteet ja mahdollisuudet.....	26
7 POHDINTA.....	27
LÄHTEET.....	30
LIITTEET.....	35

1 Johdanto

Nyky-yhteiskunnan nopeasti kehittyvä urbanisaatio ja teknologian kehitys ovat johtaneet siihen, että ihmisten vuorovaikutus luonnon kanssa on vähentynyt merkittävästi (Yli-Viikari & Ylilauri, 2019). Samaan aikaan ympäristökysymykset ja epävarmuus luonnon hyvinvoinnista ovat pinnalla ehkä enemmän kuin milloinkaan aikaisemmin (mm. Hautamäki, 2019; Ives ym., 2017).

Yksi yleisesti esitetty ratkaisu edellä mainittuihin ongelmiin löytyy luontosuhteen vahvistamisesta. Luontosuhde rakentuu varhaislapsuudesta saakka vuorovaikutuksessa sekä ympäristön että yhteisön kanssa (Sitra & Kantar TNS, 2021, s. 55–75). Parhaimmassa tapauksessa luontosuhde tarttuu vahvasti mukaan lapsuudesta saakka ja kantaa läpi elämän (Parikka-Nihti & Ek, 2024).

Kasvava tutkimusnäyttö korostaa luontosuhteen merkittävää roolia lasten kehityksessä, hyvinvoinnissa, osallisuudessa ja toimivuudessa sekä kestäväen kehityksen periaatteiden omaksumisessa (Yli-Viikari & Ylilauri, 2019; Sitra & Kantar TNS, 2021, s. 55–75). Luonnon hyödyt ulottuvat fyysisestä terveydestä kognitiiviseen ja sosiaaliseen kehitykseen (Polvinen ym., 2012, s.14). Lisäksi se toimii loputtomana oppimisen lähteenä ja tarjoaa rikkautta oppimisen tapoihin - kehitys- ja oppimishyödyt näkyvät esimerkiksi ongelmanratkaisutaidoissa, luovuudessa ja emotionaalisessa säätelyssä (Polvinen ym., 2012, s. 58). Ulkoleikkien aikana lapset harjoittavat tärkeitä karkeamotorisia taitoja ja kasvavat arvostamaan ulkoilua ja uuden oppimista ylipäätään (Truelove ym., 2018; Puhakka, 2024, s. 34).

Luontoa tulee kuitenkin aktiivisesti integroida osaksi arkea tämän saavuttamiseksi (Homan-Helenius & Yli-Viikari, 2017). Varhaiskasvatus tarjoaa ainutlaatuisen ympäristön päivittäiselle luonnolle altistamiselle – tukien lasten kokonaisvaltaista kehitystä ja valmistaen heitä aktiivisiksi ja vastuullisiksi kansalaisiksi tulevaisuuden ympäristöystävällisessä yhteiskunnassa (Parikka-Nihti & Suomela, 2014, s. 55–56). Vaikka luonto voi tarjota rikkautta varhaiskasvatukseen arkeen, sen hyödyntäminen edellyttää suunnittelua, pedagogista ymmärrystä ja kykyä soveltaa toiminta ympäristön reunaehtoihin (Homan-Helenius & Yli-Viikari, 2017).

Luontoympäristön suunnitelmallinen sisällyttäminen varhaiskasvatukseen auttaa vastaamaan lasten luontokokemusten vähenemiseen ja lisää samalla mahdollisuuksia

luontosuhteen kehittymiselle. Granö ym. (2018) kertovat luonnon hyödyntämisen varhaiskasvatuksessa voivan tapahtua monella tavalla, ja ettei sen tarvitse perustua perinteiseen opetukseen, vaan se voi rakentua leikin, tutkimisen ja kokeilemisen kautta. Kun lapset saavat itse tutkia luonnonilmiöitä, he kehittävät ymmärrystään ympäristöstä ja oppivat hahmottamaan syy-seuraussuhteita käytännön kautta. Tällainen lähestymistapa tukee ympäristökasvatusta, jossa lapset eivät ainoastaan opi luonnosta vaan myös tulevat osaksi sitä. Vahvistunut luontosuhde vahvistaa myös itsenäistä kestävän kehityksen ajattelua, sillä luonto koetaan osaksi omaa elinpiiriä eikä erillisenä ympäristönä (Grano ym., 2018).

Sobel (2020) korostaa, että luontokasvatusta voidaan toteuttaa myös kaupunkiympäristössä. Pienetkin toimenpiteet, kuten luonnonmateriaalien käyttö, voivat vahvistaa lasten luontosuhdetta. Lähiluontoa voi hyödyntää retkien ja leikkien kautta, ja luonnon elementtejä voi tuoda myös sisätiloihin havainnointia ja tutkimista varten. Sobelin (2020) mukaan lasten luontosuhde ei synny vain suurista luontoalueista vaan se rakentuu arjen pienistä kokemuksista, jotka lisäävät heidän ymmärrystään ympäristöstään ja sen ilmiöistä.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA, TARKOITUS JA TAVOITE

2.1 Tausta ja tarkoitus

Suuri osa luontosuhdetta tarkastelevasta tutkimuskirjallisuudesta lähtee liikkeelle siitä näkökulmasta, että ihmisen luontosuhde on kohti nykyhetkeä tullessa jatkuvasti heikentynyt (mm. Mayer ja Frantz, 2004; Ives ym., 2017). Tutkimuksessa toistuu myös yleinen havainto, jonka mukaan digitalisaation myötä lapset viettävät yhä enemmän aikaa sisätiloissa tai ruutujen ääressä ja yhä vähemmän aikaa luonnossa, mikä vähentää lasten sosiaalista vuorovaikutusta ja fyysistä aktiivisuutta (Sobel, 2020). Samaan aikaan varhaiskasvatuksessa korostuu akateeminen oppiminen, jonka vuoksi leikin ja liikkumisen merkitys on vaarassa saada vähemmän huomiota varhaiskasvatusympäristöissä (mt). Kaupungistumisen myötä ihminen myös nähdään usein luonnosta irrallisena ja ikään kuin ulkopuolisena toimijana (Parikka-Nihti & Ek, 2024, s. 71).

Tällaiset muutokset voivat siis johtaa lasten luontoyhteyden heikkenemiseen ja estää heitä kehittämästä suhdetta ympäristöönsä. Luontoyhteyden heikkeneminen nähdään myös osasyynä välinpitämättömään suhtautumiseen ympäristöön ja luontoon (mm. Kaasinen, 2020, s. 108; Breedy & Fridberg, 2022).

Puhakan (2014, s. 36–37) mukaan lasten luontokokemukset kaupunkiympäristössä voivat jäädä vähäisiksi erityisesti silloin, kun luontoon pääseminen vaatii aikuisen järjestelyjä tai kun vanhemmilla on omia ennakkoluuloja luonnossa liikkumista kohtaan. Tämä korostaa varhaiskasvatuksen roolia tasa-arvoisten luontokokemusten tarjoajana. Hänen mukaansa ohjatut metsäretket, luontokerhot ja pienetkin arjen luontohetket voivat muodostua lapselle tärkeiksi kokemuksiksi, jotka rakentavat ja vahvistavat luontosuhdetta.

Vastaavat oletukset vaikuttavat myös oman opinnäytetyöni taustalla. Lähtökohtainen oletukseni työtä toteuttaessani on siis, että luontosuhteen vahvistaminen tukee paitsi lapsen henkilökohtaista kasvua, hyvinvoinnin kokemusta ja oppimista, myös ympäristövastuullista käyttäytymistä ja osallisuutta. Mielestäni varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli luontosuhteen vaalimisessa. Myös Sobelin (2020) mukaan

luontopohjainen varhaiskasvatus tarjoaa vastapainoa edellä mainitulle huolestuttavalle kehityskululle.

Opinnäytetyöni keskeisenä tarkoituksena on motivoida ja rohkaista sekä varhaiskasvatuksen henkilöstöä että lapsia viettämään aikaa luonnossa. Työssäni pyrin luomaan karkean kokonaiskäsityksen luonnon vaikutuksista lapsen kehitykseen, hyvinvointiin ja oppimiseen sekä tuomaan esiin luonnon tarjoamia monipuolisia mahdollisuuksia hyvinvoinnin edistäjänä ja elämysten lähteenä. Lisäksi työni teoriaosuuden tarkoituksena on tarjota yleissivistävää tietoa, joka tukee lasten ympäristökasvatuksen kehittämistä, vahvistamista ja yhteiskunnallista osallisuutta ympäristöasioissa.

Parikka-Nihti ja Ek (2024, s. 50) kuvaavat hyvin, kuinka suuri merkitys luontoympäristössä lasten kanssa vietetyllä ajalla on myös ammatillisessa mielessä varhaiskasvattajalle. Luontosuhteen vahvistaminen yhdessä lapsen kanssa on arvokasta myös aikuiselle, ja lähiluonto tarjoaa ainutlaatuisia mahdollisuuksia yhteisten elämysten syntymiselle. Parhaimmillaan innostus positiivisista luontokokemuksista välittyy myös perheille ja muuhun työyhteisöön. Tällä tavoin kehitetään myös tulevaisuuden pedagogiikkaa (Parikka-Nihti ja Ek, 2024, s. 50). Tärkein työni tarkoitus onkin innostaa varhaiskasvattajia tukemaan lasten luontosuhdetta luomalla siihen matalan kynnyksen tapoja.

2.2 Tavoite ja kehittämistehtävä

Nyky-yhteiskunnan ongelmiin vastatakseen opinnäytetyöni produktiona toimii konkreettinen opas, joka tarjoaa helposti lähestyttäviä ideoita ja vinkkejä luonnon integroimiseksi osaksi varhaiskasvatuksen jokapäiväistä arkea. Oppaan avulla pyrin tuomaan luontoympäristöjä ja -kokemuksia osaksi myös sellaisia varhaiskasvatusympäristöjä, joissa luontoon pääseminen on haasteellista tai rajoitettua.

Kehittämistehtäväni tälle opinnäytetyölle onkin kysymys siitä, millainen on tarkoituksen mukainen lapsen luontosuhdetta tukeva opas varhaiskasvatuksen kaupunkiympäristössä. Oppaassa korostuu ajatus luonnosta tasa-arvoisena ja kaikkien lasten saavutettavissa olevana oppimisympäristönä, jonka kautta voidaan edistää lasten kehitystä sekä rakentaa heidän luontosuhdettaan pitkäjänteisesti ja merkityksellisesti.

2.3 Yhteistyötaho ja toteutus

Opinnäytetyöni produktio on toteutettu yhteistyössä Porin kaupungin varhaiskasvatuksen palveluihin kuuluvan Päiväkoti Piparmintun kanssa. Loin produktioni Piparmintun varhaiskasvattajille kohdistamani kyselyn vastausten perusteella. Kyselyssä kartoitin varhaiskasvattajien kokemuksia, näkemyksiä ja tarpeita luonnon hyödyntämisessä osana arkista pedagogista toimintaa.

Saamani aineiston perusteella laadin konkreettisen oppaan, joka on räätälöity vastaamaan juuri Piparmintun henkilöstön toiveita ja huomioimaan päiväkodin sijainnin ja sen tarjoamat mahdollisuudet. Lopullinen opas koostuu helpoista matalan kynnyksen luontoaiheisista aktiviteeteista, ideoista ja vinkeistä.

3 LUONTOSUHDE JA SEN RAKENTUMINEN

3.1 Luontosuhteen määritelmä

Vaikka tutkimus luontosuhde-käsitteen ja siihen liittyvien ilmiöiden ympärillä on lisääntynyt huomasti, itse käsitettä ei useinkaan ole tutkimuskirjallisuudessa varsinaisesti määritelty (Ives ym., 2017). Laveasti ymmärrettynä luontosuhde on kattokäsite, jolla karkeasti määriteltynä viitataan ihmisen tapaan suhtautua luontoon tai luonnossa olemiseen (Parikka-Nihti & Ek, 2024, s. 71). Luontosuhdetta ja siihen linkittyviä ilmiöitä käsitellään englanninkielisessä tutkimuskirjallisuudessa esimerkiksi termeillä ”nature connectedness”, ”environmental identity”, ”human-nature connection” sekä ”nature relationship”.

Suhde luontoon on henkilökohtainen ja yksilöllinen, ja se muovautuu kokemusten ja mahdollisuuksien mukaan varhaislapsuudestamme saakka (Polvinen ym., 2012, s. 8–9). Parikka-Nihti ja Ek (2024) käyttävät luontosuhteen rinnalla myös käsitettä luontoyhteys, jolla tarkoitetaan vahvan luontosuhteen kautta syntyvää kokemusta siitä, että on itse osa luontoa. He esittävät luontoyhteyden yhdeksi perustarpeistamme, joka on subjektiivista luontosuhdetta laajempaa kollektiivista välittämistä luonnon hyvinvoinnista.

Luontosuhde-käsitettä onkin kritisoitu juuri sen dualistisen luonteen vuoksi: se erottaa ihmisen luonnosta irralliseksi toimijaksi, joka muodostaa suhteen luontoon ulkopuolisen näkökulmasta (Parikka-Nihti & Ek, 2024, s. 71). Tämä länsimaissa jo valistuksen ajalta lähtien vahvistunut käsitys ihmisen yliveraisuudesta onkin esitetty yhtenä merkittävänä tekijänä ihmisen vieraantumiselle luonnosta (mts. 61).

Tässä opinnäytetyössä koen kuitenkin perustelluksi käyttää pääsääntöisesti luontosuhde-käsitettä, sillä se on monialaisessa tutkimuskirjallisuudessa yleisimmin käytetty termi kuvaamaan käsiteltävää ilmiötä. Käsitteen yleistymisen on myös lisännyt tutkimusta aiheen ympärillä, ja se kuvaa mielestäni hyvin varhaiskasvatuksen kontekstissa tapahtuvaa luontoon tutustumista ja henkilökohtaisen kokemuksen muodostamista suhteessa luonnon prosesseihin, luontoympäristöihin ja kestävään elämäntapaan.

Luontosuhde voi rakentua esimerkiksi luonnossa liikkumisen, luontokuvien, tietokirjojen lukemisen tai yksinkertaisesti luonnon havainnoinnin kautta – kyse ei siis ole vain

konkreettisesta luonnossa olemisesta, vaan myös siitä, millaisia merkityksiä ihmiset luonnolle antavat (Sitra & Kantar TNS, 2021, s. 5–6; Andrews, 2018).

Andrews (2018) nostaa myös esille, että subjektiivinen yhteyden tunne luontoon vaihtelee ajasta, paikasta ja tilanteesta toiseen, ja muovautuu jatkuvasti läpi elämän. Luontosuhde on siis luonteeltaan dynaaminen – ei staattisena pysyvä muuttumaton kokemus, kuten Andrewsinkin mukaan tutkimuskirjallisuus usein esittää.

Minulle opinnäytetyössäni luontosuhde on siis moniulotteinen käsite, joka kattaa ihmisen henkilökohtaisen, kulttuurisesti, yhteiskunnallisesti ja ajallisesti muuttuvan yhteyden luontoon. Luonto ei ole pelkästään konkreettinen paikka fyysiselle olemiselle, vaan sen merkitys ulottuu myös henkiseen hyvinvointiin, identiteettiin ja arvomaailmaan.

3.2 Luontosuhde rakentuu jo lapsuudessa

Polvinen ym. (2012, s. 8–11) korostavat, että lapselle on tärkeää syntyä jo varhain kokemus siitä, että luontoympäristöön on helppo päästä. Lapsuusajassa syntyvillä myönteisillä luontokokemuksilla on merkittävä rooli läpi elämän, sillä ne vaikuttavat luonnossa koettuun hyvinvointiin, ulkoiluaktiivisuuteen ja ympäristövastuulliseen käyttäytymiseen läpi aikuisuudenkin (Puhakka, 2024, s. 32; Kaasinen, 2020, s. 108; Polvinen ym., 2012, s. 8–11). Luontosuhteen vahvistaminen on siis tärkeää aina varhaislapsuudesta lähtien. Myös Opetushallitus (2022, s. 51) korostaa juuri myönteisten kokemusten merkitystä ympäristösuhteen vahvistamisessa.

Parhaiten lapsen luontosuhde rakentuu ja vahvistuu kokemuksellisen oppimisen kautta (Huhmarniemi ym., 2020, s. 168). Esimerkiksi luonnosta löytyvien monenlaisten materiaalien konkreettinen käsittely eri aistein ja omaa kehoaan käyttäen auttavat lasta tutustumaan luontoon mielekkäällä tavalla. Lapselle avautuukin luonnossa retkeilemällä, tutkimalla ja leikkimällä aivan uusi maailma, jollaista esimerkiksi pelkät kirjat tai kuvat eivät pysty tarjoamaan (mts. 168; Opetushallitus, 2022, s. 51).

Barrable (2019) on kehittänyt pedagogisia suuntaviivoja lapsen luontoyhteyden tukemiseksi eli lämpimän ja välittävän luontosuhteen vahvistamiseksi varhaiskasvatuksessa. Hän nostaa artikkelissaan esille neljä eri reittiä, joiden tavoitteena on kuroa umpeen ihmisten ja luonnon välistä kuilua, ja sen sijaan vahvistaa ajatusta ihmisestä osana sitä.

Ensimmäinen Barrablen (2019) reitti luontoyhteyteen kulkee säännöllisen toiminnan ja luonnossa olemisen kautta sekä luonnontilaisissa että hoidetuissa ympäristöissä. Luonnossa retkeily, tutkiminen, leikkiminen, seikkailu ja havainnointi muodostavat perustan myös kolmelle muulle pedagogisen mallin reitille.

Toinen reitti rohkaisee havainnoimaan luonnon kauneutta (Barrable, 2019). Barrablen mukaan yksi helppo tapa on esimerkiksi havainnoida lähiympäristöstä kolme kaunista asiaa päivittäin. Hän rohkaisee myös erilaisiin taidemuotoihin luonnon estetiikan inspiroimana.

Kolmas reitti luontoyhteyden kokemukseen on kehittää lasten myötätuntoa muita tai muuta kuin ihmisiä kohtaan, sillä empatiataidot ja myötätunto alkavat kehittyä jo varhaislapsuudessa (Barrable, 2019). Esimerkiksi luonnon inhimillistäminen, eläinten hoivaaminen ja niiden havainnoiminen vahvistavat myötätunnon kokemista.

Neljäs Barrablen (2019) ehdottama reitti kulkee mindfulness-tyyppisen levollisen luonnossa oleskelun kautta. Tietoisen oppimisen, avoimen suhtautumisen ja hyväksyvän rauhallisen olemisen kautta ihmisen on helpompi kokea yhteyttä luontoon. Barrable kuitenkin huomauttaa, että neljäs reitti vaatii tuekseen uutta varhaiskasvatusikäisiin lapsiin keskittyvää tutkimustietoa, sillä tämänhetkinen tutkimus aiheesta on hyvin niukkaa.

4 LUONTO OSANA OPPIMISTA JA HYVINVOINTIA

4.1 Luonto oppimisympäristönä

Oppimisympäristö käsitteenä ei kuvaa pelkästään fyysistä tilaa, vaan laajemmin ymmärrettynä suuri osa oppimisprosessista tapahtuu konkreettisen ympäristön lisäksi myös sosiaalisessa ja kulttuurillisessa vuorovaikutuksessa. Merkittävää oppimisessa on myös lapsen oma kokemuksellisuus (Granö ym., 2018, s. 6–17). Oppiminen rakentuu siis samanaikaisesti ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien sekä tilannesidonnaisten henkilökohtaisten kokemusten ympärille (mts. 6–17).

Kokemuksellisuuden tukemiseksi lasten oppimisympäristöjen tulisi olla joustavia ja kannustaa aktiiviseen osallistumiseen (Granö ym., 2018, s. 6–17). Luonto tarjoaa tähän erinomaisen mahdollisuuden, sillä luonnossa oppiminen tapahtuu usein spontaanisti, lasten oman toiminnan ja uteliaisuuden ohjaamana, mikä vahvistaa heidän toimijuuttaan ja mahdollisuuksia vaikuttaa omaan oppimiseen (mts. 6–17).

Luontoympäristössä korostuu myös moniaistillisuus. Oppiminen on usein syvällisempää ja merkityksellisempää, kun oppimisprosessiin yhdistyvät aistit, kehollisuus ja tunnekokemukset (Granö ym., 2018, s. 6–17).

Uteliaisuuteen perustuva oppiminen itse kysymällä, kokeilemalla ja havainnoimalla kehittää oppimista tukevaa osaamista, kuten ongelmanratkaisukykyä ja tiedonhankintataitoja, sekä vahvistaa oppimismotivaatiota (Powers, 2018; Sobel, 2020, s. 30–35). Luonnossa oppiminen ja aktiivinen toimijuus oppimisprosessissa tiedon sokean vastaanottamisen sijaan lisää myös oppimisen itseohjautuvuutta, lapsen itseluottamusta sekä kykyä oivaltaa uusia asioita oman kokemuksen kautta (Powers, 2018; Sobel, 2020, s. 30–35). Luonto oppimisympäristönä vahvistaa siis oppimistaitoja kokonaisuudessaan.

Luonnon potentiaali optimaalisena oppimisympäristönä on onneksi tunnistettu myös Suomen varhaiskasvatuksen suuntaviivoja määriteltäessä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostetaan luonnon ja muun lähiympäristön merkitystä sekä oppimisympäristönä että oppimisen kohteena. Luonto kokonaisuutena mahdollistaa oppimista paitsi

luontoympäristössä olemalla, myös luonnon prosesseista muilla tavoin oppimalla sekä luonnon puolesta toimimalla (Opetushallitus, 2022, s. 51).

Vaikka ympäristökasvatusta voidaan toteuttaa myös sisätiloissa, luontoympäristö tarjoaa erityisen voimakkaita oppimiskokemuksia. Luonnossa toimiminen ja siellä yhdessä oppiminen kasvattavat lasten yhteistä ymmärrystä luonnon tilasta (Parikka-Nihti & Ek, 2024, s. 96). Luontoympäristöt herättävät uteliaisuutta ja lisäävät lasten oma-aloitteista kysymistä – juuri tällaiset avoimet, lapsen lähtökohdista syntyvät kysymykset vievät ympäristökasvatusta syvemmälle tasolle (Vartiainen, 2024, s. 89).

4.2 Luonnon vaikutukset lapsen hyvinvointiin ja kehitykseen

Yhteys luonnon kanssa on vaalittava asia myös hyvinvoinnin kannalta. Yleisellä tasolla tutkimusalasta riippumatta ollaan yhtä mieltä siitä, että ihmisen yhteyden kokemuksella luonnon ja ympäristön kanssa on merkittävä vaikutus hyvinvoinnin ja onnellisuuden kokemukseen sekä lapsuudessa että aikuisuudessa (mm. Capaldi ym., 2014; Zelenski & Nisbet, 2014; Breedy & Fridberg, 2022).

Luontoympäristöllä on merkittäviä fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia vaikutuksia lapsen hyvinvointiin ja kehitykseen. Polvinen ym. (2012, s. 13–14) kuvaavat, kuinka luontoympäristö tukee lapsen kehon hallintaa ja motoristen perustaitojen kehittymistä. Leikin lomassa tapahtuva liikkuminen luonnossa kehittää monipuolisesti lapsen fyysistä toimintakykyä (Polvinen ym., 2012, s. 58–59). Lisäksi luonnossa oleminen edistää emotionaalista hyvinvointia tarjoamalla mahdollisuuksia rauhoittumiseen, virkistymiseen ja itsetunnon vahvistumiseen. Luonto mahdollistaa myös psyykkisen itsesäätelyn kehittymistä tarjoamalla tilaa niin yhteisöllisyyteen kuin yksityisyyteenkin (mts. 13–14).

Kokonaisuudessaan aikaisemman tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että luontoympäristöjen tietoinen hyödyntäminen varhaiskasvatuksessa voi monipuolisesti tukea lasten kehitystä ja hyvinvointia. Luonto tarjoaa lapsille paitsi tilan fyysiseen aktiivisuuteen, myös rikkaan oppimisympäristön esimerkiksi tutkimiselle ja sosiaalisten suhteiden rakentamiselle.

4.2.1 Fyysinen terveys

Alle kouluikäisille lapsille fyysisesti tilaa vaativa leikki ja koko kehon käyttö kokonaisvaltaisesti ovat luontaisia tapoja toimia (Parikka-Nihti & Ek, 2024, s. 27). Tähän luonto tarjoaa loistavat puitteet.

Ehkä juuri tästä syystä lasten on todettu olevan aktiivisempia ulkona kuin sisätiloissa (Truelove ym., 2018). Ulkoleikit ja luonnossa liikkuminen tukevat lapsen myös motoristen taitojen kehitystä paremmin kuin sisätiloissa tapahtuva toiminta (Powers, 2018). On myös näyttöä, jonka mukaan luontopäiväkodeissa lapset kehittävät motorisia taitoja, kuten tasapainoa ja koordinaatiota tehokkaammin, kuin perinteisissä varhaiskasvatusympäristöissä (Sobel, 2020, s. 30–35).

Varhaiskasvatuksessa tapahtuvat ulkoleikit ovat siis tehokas keino lisätä lasten fyysistä aktiivisuutta, ja luonnossa liikkuminen ja leikkiminen onkin suorassa yhteydessä motoristen kehitysaskeleiden ohella fyysiseen terveyteen ja yleiseen jaksamiseen (Parikka-Nihti & Ek, 2024, s. 26).

4.2.2 Sosiaaliset ja kognitiiviset taidot

Luonnolla näyttäisi olevan suora yhteys lasten sosioemotionaalisen oppimisen taitoihin, kuten itsetuntemukseen, itsehallintaan, sosiaaliseen tietoisuuteen ja ihmissuhdetaitoihin (Lanza ym., 2023). Luontoympäristössä leikkiminen kehittää lasten itsesäätelytaitoja, vähentää stressiä ja edistää emotionaalista hyvinvointia kokonaisuudessaan (Powers, 2018).

Luonnossa toimimisen tarjoamat pystyvyyden kokemukset ja aktiivinen toimijuus omassa oppimisessa vahvistavat hyvän itsetunnon kehittymistä (Parikka-Nihti & Ek, 2024, s. 96).

Ulkoleikki tukee lapsen resilienssiä, itsehillintää, sosiaalisia taitoja ja stressinhallintaa myös myöhemmässä elämässä (Truelove ym., 2018).

Myös Prague ym. (2022) kertovat tutkimuksensa osoittavan, että viheralueille altistumisella on positiivinen vaikutus kognitiiviselle ja aivojen kehitykselle, mielenterveydelle ja hyvinvoinnille sekä tarkkaavaisuudelle ja käyttäytymiselle. Tällaisia luonnosta hyötyviä kognitiivisia toimintoja ovat esimerkiksi keskittymiskyky, vastuullinen päätöksenteko, johtopäätökset, suunnittelu- ja mittaustaidot, havainnointi ja tunnistaminen (Lanza ym., 2023; Parikka-Nihti ja Ek, 2024, s. 27; Powers, 2018). Parikka-Nihti ja Ekin (2024, s. 27) mukaan

kognitiivisten taitojen harjoitteluun avautuu mahdollisuus jo siirtymässä ulkoympäristöön, joten hyöty vaikuttaisi liittyvän ulkoiluun kokonaisvaltaisesti.

Ahtaat ja lasten toimintaa rajoittavat tilat synnyttävät herkemmin sosiaalisia ristiriitatilanteita (Parikka-Nihti & Ek, 2024, s. 27). Luontoympäristö tarjoaa lapselle tilaa ja mahdollisuuksia tuoda esiin omia vahvuuksiaan ja kokea yhteenkuuluvuuden tunnetta. Samalla myös haastavat vuorovaikutustilanteet helpottuvat (mts. 27). Yhteenkuuluvuuden tunteen nostaa esille myös Puhakka (2024, s. 34), jonka mukaan yhteiset positiiviset luontokokemukset, -kontaktit ja -aktiviteetit edistävät vuorovaikutusta ja vahvistavat yhteyttä ulkopuoliseen maailmaan. Tämä saattaa vahvistaa läheisyyden kokemusta ja huolenpidon tunteita muihin ihmisiin ylipäättään. Luonto tukee siis monella osa-alueella sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumista (Puhakka, 2024, s. 27).

Luontoympäristöstä, hyvästä luontosuhteesta ja luonnossa oleilusta on hyötyä erityisesti lapsille, joilla on tarkkaavaisuushäiriöt, kuten ADHD (Powers, 2018). Toisaalta luonnon vaikutus hyvinvointiin toimii myös toiseen suuntaan: luontokokemusten väheneminen saattaa vaikuttaa hyvinvointiin jopa negatiivisesti (Sobel, 2020).

5 SUHDE YMPÄRISTÖÖN OSANA YHTEISKUNTAA

5.1 Yhteiskunnan arvoperusta heijastuu varhaiskasvatukseen

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt eivät ole olemassa tyhjiössä, vaan ne heijastavat yhteiskunnallisia ja kulttuurisia arvoja ja muuttuvat niiden mukana. Granö ym. (2018) korostavat, että oppiminen ei tapahdu pelkästään lapsen ja varhaiskasvattajan välillä, vaan se rakentuu laajemmassa kontekstissa, jossa huomioidaan oppijan suhde ympäröivään yhteisöön ja ympäristöön - siis yhteiskuntaan kokonaisuutena.

Puhakan (2014, s. 35–36) mukaan yhteiskunnan kaupungistuminen ja teknologisoituminen ovat johtaneet lasten ja nuorten luontosuhteen heikkenemiseen. Hän viittaa tutkimuksiin, joiden mukaan myönteiset luontokokemukset lapsuudessa tukevat ympäristöherkkyyden kehittymistä ja edesauttavat ympäristövastuullista käyttäytymistä myöhemmin elämässä. Kaupunkimiljöössä luonnon kautta saadut elämykset eivät kuitenkaan enää synny kuin itsestään: lapset tarvitsevat aikuisen tukea ja kannustusta luontoon suuntautumisessa (Homan-Helenius & Yli-Viikari, 2017).

Samanaikaisesti YK on luonut kestävän kehityksen tavoitteet, joiden tarkoituksena on osallistaa koko yhteiskuntaa kestävän tulevaisuuden edistämiseen niin taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti kuin kulttuurillisestikin. Kyseessä on Agenda 2030 -julistus, joka on maailmanlaajuinen toimintasuunnitelma, jonka tavoitteena on edistää ihmisten hyvinvointia, suojella maapalloa ja vahvistaa rauhaa sekä oikeudenmukaisuutta. Varhaiskasvatuksen näkökulmasta kestävän kehityksen tavoitteet näyttäytyvät erityisesti lapsen oikeutena tulla kuulluksi ja osallistua oman ympäristönsä kehittämiseen (Suomen YK-liitto, i.a.).

Samankaltaisia arvoja heijastelevat myös varhaiskasvatussuunnitelmat:

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostetaan, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus tulee ottaa huomioon kaikessa toiminnassa (Opetushallitus, 2022, s. 24). Porin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa mainitaan myös ekososiaalinen sivistys, jonka mukaan ekologinen kestävyys on kaiken kestävän kehityksen perusta ja ihmisoikeuksien toteutumisen edellytys (Porin kaupunki, 2022, s. 11).

Varhaiskasvatus toimii omalta osaltaan tärkeänä perustana kestävän elämäntavan rakentumiselle.

5.2 Osallisuuden kokemus yhteiskunnallisen toimijuuden pohjana

Vahvan ja lämpimän luontosuhteen tukeminen on keskeinen osa ympäristökasvatusta, sillä se luo tärkeän pohjan tulevaisuuden vastuulliselle ympäristökansalaisuudelle. Kaasinen (2020, s. 108) kuvaa, kuinka ihmisellä on luontainen halu pitää huolta niistä asioista, jotka hän tuntee omikseen. Tämä pätee myös luontoon – kun lapsi oppii tuntemaan ympäristönsä ja saa siihen myönteisiä kokemuksia, hänen halunsa suojella sitä kasvaa (Breedy & Fridberg, 2022).

Myös Suomen luonnonsuojeluliiton (2018) mukaan ihminen pystyy arvostamaan luonnon monimuotoisuutta helpommin, jos hänellä on henkilökohtainen, elämyksellinen luontosuhde. Luontosuhteen vahvistaminen ei ole vain tietojen siirtämistä, vaan prosessi, jossa lapsille syntyy aito kokemus arvostuksesta ja huolenpidosta ympäristöä kohtaan. Tämän kautta rakentuu perusta kestävien toimintatapojen omaksumiselle (Suomen luonnonsuojeluliitto, 2018).

Merkityksellinen luontosuhde kytkeytyy monilta osin osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden kokemuksiin, joita nostin esille aikaisemmassa luvussa. Osallistuminen luonnon havainnointiin, materiaalien kierrätykseen tai kestävän kehityksen suunnitteluun tukee lasten toimijuutta ja kehittää kykyä kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä ympäristöstä (Granö ym., 2018). Kun lapset saavat osallistua luonnon tarkasteluun ja vaikuttaa oppimisympäristöönsä, he voivat rakentaa omakohtaista suhdetta siihen ja kokea merkityksellisyyttä omassa toiminnassaan. Juuri tällaiset kokemukset rakentavat vakainta pohjaa ympäristövastuulliselle identiteetille (mt).

Ajatus siitä, että kaikki ihmiset, myös lapset, ovat arvokkaita ja heillä on oikeus vaikuttaa omaan elämäänsä, tukee kasvatuksellista tehtävää kasvattaa vastuullisia ja ympäristötietoisia kansalaisia. Suomen YK-liiton (i.a.) ketään ei jätetä -periaate korostaa varhaiskasvatuksen roolia yhteiskunnallisen tasa-arvon rakentajana: jokaiselle lapselle on tarjottava mahdollisuus osallistua, kokea kuuluvuutta ja saada yhteys luontoon – asuinpaikasta tai lähtökohdista riippumatta.

Toisaalta ympäristötietoisuuden lisääntyessä on ymmärrettävää, että lapsilla voi herätä huolia ilmastonmuutoksesta ja luontokadosta. Heiskanen ja Sormunen (2020, s. 115–118) painottavat, että lapsella tulee olla mahdollisuus käsitellä näitä tunteita turvallisessa kasvuympäristössä, jollainen myös varhaiskasvatusympäristön tulee olla.

5.3 Luonto kaupunkiympäristössä – mahdollisuudet ja haasteet

Kuten aikaisemmissa luvuissa on useaan toistuvasti todettu, luonto ja luontoympäristössä oleminen tarjoavat lukuisia mahdollisuuksia lasten oppimiseen ja hyvinvointiin. Sen hyödyt ulottuvat fyysisestä terveydestä kognitiiviseen ja sosiaaliseen kehitykseen, ja se voi olla merkittävä voimavara varhaiskasvatuksessa.

Luonnossa oleminen tukee myös laadukasta varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatusryhmässä ulkona vietetty aika vahvistaa kasvattajan ja lapsen välistä vuorovaikutussuhdetta: mitä enemmän yhdessä ulkona vietettyä aikaa, sitä laadukkaampaa vuorovaikutusta (Parikka-Nihti & Ek, 2024, s. 95). Laadukkaampi ja vahva vuorovaikutus näkyy esimerkiksi toimivampana ja monipuolisempana sanattomana ja kehollisena vuorovaikutuksena sanallisen lisäksi. Luonnolla on positiivisia vaikutuksia myös varhaiskasvattajien työyhteisön sisällä: yhteinen toimintakulttuuri, johon kaikki sitoutuvat, vahvistavat laadukasta pedagogiikkaa, voimaannuttaa ja parantaa tiimityöskentelyä. (mts. 94–95). Myöskään aikaisemmin todetut luonnon hyvinvointivaikutukset eivät koske ainoastaan lapsia: myös aikuisilla stressi lievyttyy, sydämensyke tasaantuu ja kiireen tuntu häviää. Sensitiivisempi työote ja herkempi reagointi kyky lapsen tarpeisiin kehittyvät luonnossa kuin itsestään (mts. 95).

Powersin (2018) mukaan luonnon integrointi varhaiskasvatukseen ei vaadi suuria resursseja, vaan jo pienet arkeen lisätyt luontohetket voivat merkittävästi tukea lasten kehitystä ja hyvinvointia. Hän tuo esiin konkreettisia keinoja luonnon hyödyntämiseen myös kaupunkiympäristössä, kuten päiväkotipihojen viherryttämisen, luonnonmateriaalien käytön sisätiloissa ja säännölliset retket lähiluontoon. Näiden keinojen avulla voidaan vahvistaa lasten luontosuhdetta ja tarjota monipuolisia kokemuksia myös silloin, kun varsinainen luontoympäristö ei ole helposti saavutettavissa. Tämä korostaa sitä, että luonto ei ole vain kaukana sijaitseva retkikohde, vaan sen voi tuoda osaksi lasten päivittäistä elämää, jolloin siitä tulee luonteva ja jatkuva osa oppimisympäristöä (mt).

Porin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa tunnistetaan, että myös kaupunkiluonto ja rakennettu ympäristö, kuten pihat, leikkipuistot ja lähialueet voivat toimia merkittävinä oppimisympäristöinä. Niiden tarjoamat mahdollisuudet leikkiin ja tutkimiseen tekevät niistä arvokkaita myös silloin, kun metsä ei ole helposti saavutettavissa (Porin kaupunki, 2022, s. 18).

Kuitenkin luonnon hyödyntämiseen oppimisympäristönä liittyy myös haasteita, jotka onkin huomioitava sen onnistuneessa toteutuksessa. Lasten luontosuhteen heikkeneminen horjuttaa arvostusta ympäröivää luontoa kohtaan ja täten taistelee samalla kestävästä kehitystä vastaan - kaupunkimaisen ympäröidessä lasten arkipäiväistä elämää, kosketus luontoon ja ymmärrys sen hyödyistä ja välttämättömyydestä haihtuu vähitellen pois, jos luontosuhteen vahvistamiseksi ei tietoisesti työskennellä (Puhakka, 2014; Homan-Helenius & Yli-Viikari, 2017).

Zhang ym. (2024) painottavat luonnon saavutettavuuden yhteyttä henkiseen hyvinvointiin käsittelevässä tutkimuksessaan, että lähellä olevaa luontoa on tärkeää hyödyntää päivittäisessä toiminnassa. Tärkeimmät hyvinvointihyödyt ja luontosuhdetta vahvistava vaikutus saavutetaan optimaalisesti siis vasta, kun luonto on läsnä varhaiskasvatuksen arjessa säännöllisesti. Ihminen myös hyötyy luonnon positiivisista vaikutuksista hyvinvointiin enemmän läpi elämän, jos hän on tottunut oleilemaan luontoympäristössä, ja lämmin luontosuhde on päässyt muodostumaan (Parikka-Nihti & Ek, 2024).

Mielestäni varhaiskasvattajien tehtävänä on luoda puitteet, joissa luonnon mahdollisuudet voidaan hyödyntää turvallisesti ja tehokkaasti. Vaikka Powersin (2018) mukaan resurssien tarve ei ole merkittävä, vaatii se kuitenkin esimerkiksi saavutettavuuden ja turvallisuuden huomioimista, joka ei välttämättä ole aina helppoa hektisen varhaiskasvatusarjen keskellä. Samalla esimerkiksi erilaisten erityistarpeiden huomioiminen saattaa vaatia enemmän sekä rahallisia, ajallisia, että henkilöstömitoituksellisia resursseja. Muutosten eteenpäin vieminen vaatii usein myös muutoksia arjen priorisoinnissa ja asenteissa.

6 OPAS TUOTOKSENA JA SEN PROSESSI

6.1 Toiminnallinen opinnäytetyö ja kyselyn toteutus

Toteutin opinnäytetyöni toiminnallisena opinnäytetyönä, jonka keskeisenä tavoitteena oli tuottaa ammatilliseen käyttöön konkreettinen produktio käytännön työssä hyödynnettävän oppaan muodossa. Salosen (2013) karkean kolmiosaisen jaottelun kontekstissa opinnäytetyöni painottaa eniten kehittämistoiminnan ja projektityön ominaispiirteitä.

Koska opinnäytetyöni teoriaosuus toimii tuotokseni (opas) raporttina, pyrin hahmottamaan siinä riittävän kokonaiskuvan aiheeni ajankohtaisuudesta, yhteiskunnallisesta merkityksellisyydestä, ja relevanttiudesta oman alani sisällä.

Salonen (2013) huomauttaa kehityshankkeessa syntyvän tuotoksen lukijaystävällisyyteen panostamisesta. Olenkin pyrkinyt oppaani ulkoasussa, sanallistamisessa ja rakenteessa huomioimaan kohderyhmäni tarpeet ja haasteet, kuten varhaiskasvattajan tarpeen löytää ja sisäistää oikea aktiviteetti oikealle ikäryhmälle nopeasti sekä pienten lasten lukutaidottomuuden ja mielenkiinnon visuaalisesti kiinnostavia kuvia ja värejä kohtaan.

Opinnäytetyön kehittämistehtävän tueksi toteutettiin kysely Porin kaupungin päiväkoti Piparmintun varhaiskasvattajille. Kyselyn tavoitteena oli kartoittaa heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan luonnon hyödyntämisestä osana varhaiskasvatusta sekä tunnistaa konkreettisia tarpeita oppaan sisällölle (liite 1).

Toteutin aineiston keruuta varten luomani kyselyn lomakemuotoisena. Halusin pitää kysymykset tiiviinä, ja lomakkeeseen vastaamiseen kuluvan kokonaisajan mahdollisimman lyhyenä, jotta saisin laadukkaita ja aineistollisesti hyödyllisiä vastauksia kuluttamatta merkittävästi varhaiskasvattajien resursseja.

Selvitin yhteistyötahoni Piparmintun varhaiskasvattajilta etukäteen, toivoisivatko he kirjallista lomaketta, johon vastata sopivana ajankohtana itsenäisesti, vai että haastattelen heitä paikan päällä kasvotusten ryhmässä tai yksittäin. Toivotuin tapa oli toimittaa lomake kirjallisesti

yhteistyöhenkilölle, joka jakoi kyselyni varhaiskasvattajille. Kysely sisälsi sekä valmiita vastausvaihtoehtoja että avoimia kysymyksiä.

Kyselyyn vastasi seitsemän kasvattajaa, joista suurin osa (57 %) oli työskennellyt varhaiskasvatuksen parissa yli 10 vuotta. Vastanneista kolme toimi varhaiskasvatuksen opettajana ja neljä lastenhoitajana.

6.2 Kyselyn tulokset ja oppaan sisällön rakentuminen

Vastausten perusteella voidaan todeta, että luonnon hyödyntämisessä osana pedagogista toimintaa on potentiaalia, mutta myös selkeitä esteitä. Vaikka luontoympäristöä hyödynnettiin harvemmin kuin kerran viikossa kuuden vastaajan toimesta, suurin osa vastaajista piti luonnon pedagogista merkitystä vähintään melko merkittävänä. Tämä osoittaa, että kasvattajilla on myönteinen asenne luontotoimintaa kohtaan, mutta käytännön toteutus ei vielä vastaa asenteita.

Esteistä korostuivat erityisesti aikataulut, henkilöstöressurssien rajallisuus ja luontokohteiden saavutettavuus. Turvallisuuskysymykset nousivat esiin kahdessa vastauksessa, kun taas sääolosuhteet eivät muodostaneet merkittävää estettä. Näiden vastausten perusteella oppaassa tulee kiinnittää erityistä huomiota toimintaan, jota voi toteuttaa helposti pienellä ryhmällä ja vähäisillä materiaaleilla joko päiväkodin pihassa tai sen välittömässä läheisyydessä.

Kysely osoitti selkeän kiinnostuksen konkreettista opasta kohtaan: kaksi kasvattajaa oli erittäin kiinnostuneita ja viisi kiinnostuneita. Erityisesti kiinnostusta herättivät ideat luontoleikkeihin, vuodenaikojen huomioiminen toiminnassa, tutkimus- ja havainnointitehtävät, arjen pienet luontohetket sekä ideat erityisesti 0–3-vuotiaiden kanssa toteutettavaksi. Vastaukset vahvistavat tarvetta oppaalle, joka huomioi myös pienempien lasten osallisuuden ja tuo esiin saavutettavia tapoja luonnon hyödyntämiseksi.

Tukea luonnon hyödyntämiseen kaivattiin ennen kaikkea valmiiden toimintaideoiden muodossa. Myös suunnittelun tueksi toivottiin vinkkejä, ja kaksi vastaajaa kaipasi tukea erityisryhmien huomioimiseen luonnossa. Teoreettiselle tiedolle luonnon vaikutuksista ei sen sijaan ilmennyt kysyntää vastaajien keskuudessa.

Avoimista vastauksista kävi ilmi, että monilla kasvattajilla on jo hyviä käytäntöjä luonnon hyödyntämiseksi – esimerkiksi vuodenaikojen seuraamista, luonnonmateriaalien keräämistä askarteluun, värien etsimistä luonnosta sekä pienimuotoisia tutkimusretkiä lähiympäristöön. Erityisesti korostettiin tarvetta uusille, helposti toteutettaville ja materiaaleja vaatimattomille ideoille, jotka sopivat myös lyhyisiin hetkiin ja toteutettavaksi pienryhmissä. Myös toiveet siitä, että toiminta voisi tapahtua täysin päiväkodin alueella, nousivat esiin useammassa vastauksessa.

Näiden tulosten pohjalta oppaan sisältö muotoutui seuraavien painopisteiden ympärille:

- Helposti toteutettavat luontoleikit ja havainnointitehtävät eri vuodenaikoihin
- Ideat 0–3- ja 3–5-vuotiaille eriteltyinä
- Arjen pienet luontohetket päiväkodin pihalla tai lähiympäristössä
- Käytännöllisyys: vähäinen materiaalarve, selkeät ohjeet, soveltuvuus lyhyisiin hetkiin
- Tukea suunnitteluun ja erityisryhmien huomioimiseen

Kyselyn tulokset tukevat oppaan tarpeellisuutta ja konkretisoivat sen sisältötavoitteita varhaiskasvattajien arjen tueksi kaupunkiympäristössä.

6.3 Opas kaupunkipäiväkodille: Keinoja tuoda luonto osaksi varhaiskasvatusta

Valmiista oppaasta muodostui digitaalinen pdf-muotoinen tiedosto, johon kokosin pedagogisesti kehittäviä aktiviteetteja varhaiskasvatuksen arkeen. Aktiviteettien ensisijaisena tarkoituksena on tukea luontosuhteen vahvistamista varhaislapsuudesta lähtien lapsilähtöisesti ja eri kehitysvaiheet, kaupunkiympäristön haasteet ja varhaiskasvatusympäristön rajoitteet huomioiden. Kokonaisuudessaan valmiiseen oppaaseen päätyi yhteensä 28 aktiviteettia, joista jokainen on jaettu erillisiin kasvattajan ja lapsen sivuihin käytännön varhaiskasvatustyön helpottamiseksi. Pdf-muotoinen tiedosto on helppo tulostaa varhaiskasvattajien käyttöön.

Oppaan rakenteessa on huomioitu kaikki Suomen neljä vuodenaikaa, jotta oppaan käyttö ei rajoittuisi vain johonkin tiettyyn vuodenaikaan (Kuva 1). Oppaan aktiviteetteja tehdessä on myös huomioitu erilaisia arjen lähtökohtia luomalla aktiviteetteja sekä luontoympäristöön että sisätiloihin, painottaen kuitenkin fyysisesti luontoympäristössä oppimista. Pysin hyödyntämään aktiviteeteissani oppimisen tukena esimerkiksi moniaistillisuutta, kehollisuutta ja elämyksellisyyttä, sekä kannustamaan oppimiseen itseohjautuen tutkimalla ja havainnoimalla.

SISÄLLYSLUETTELO

Jokaisenoikeudet.....	3
Miksi tämä opas on tehty?.....	4
KEVÄÄN AKTIVITEETIT.....	6
KESÄN AKTIVITEETIT.....	21
SYKSYN AKTIVITEETIT.....	34
TALVEN AKTIVITEETIT.....	47
YMPÄRI VUODEN AKTIVITEETIT.....	58
Lähteet.....	67
Liitteet.....	68

Kuva 1. Kuvassa oleva oppaan sisällysluettelo on luotu Canva-verkkotyökalua käyttäen.

Koen, että oppaani tukee myös varhaiskasvatussuunnitelmassa merkitykselliseksi nostettua luonnosta ja luonnossa oppimista. Porin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa oppimisympäristöt ymmärretään laajasti: ne voivat olla fyysisiä tiloja, käytäntöjä tai vaikka välineitä, jotka tukevat lasten kehitystä ja vuorovaikutusta. Yksi varhaiskasvattajien tärkeistä tehtävistä on lasten yksilöllisten kiinnostuksen kohteiden ja kehitysvaiheiden huomiointi. Luontoympäristö tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden tukea lapsen oppimista monipuolisesti ja yksilöllisesti, osana varhaiskasvatusarjen kokonaisuutta.

Luonnon kunnioittaminen ja vastuullinen toiminta sen keskellä ovat keskeisiä arvoja, joita varhaiskasvatuksessa voidaan tukea arjen pienin teoin. Oppaassa esitellyt toimintamallit nojaavat jokaisenoikeuksiin – oikeuteen liikkua, havainnoida ja toimia luonnossa sen omilla ehdoilla. Ympäristöministeriön (i.a.) jokaisenoikeudet (aiemmin jokamiehenoikeudet) tarjoavat kaikille Suomessa oleskeleville mahdollisuuden nauttia luonnosta riippumatta maan omistuksesta. Niiden hyödyntäminen ei vaadi lupaa tai maksua, mutta niiden mukana tulee myös vastuu luonnosta, muista ihmisistä ja ympäristön rauhasta.

Oppaan toiminnallisissa esimerkeissä korostuu ajatus siitä, että lasten on tärkeä oppia paitsi olemaan luonnossa, myös ymmärtämään, miksi ja miten luontoa kuuluu kohdella. Jokaisenoikeuksiin liittyvät säännöt voidaan sisällyttää varhaiskasvatuksen arkeen konkreettisesti ja lapsen tasolle soveltaen: Mitä saa tehdä? Mikä vahingoittaa luontoa? Miten huolehditaan siitä, että muutkin voivat nauttia samasta paikasta? Tällainen varhainen ympäristökasvatus tukee lasten moraalista ajattelua, empatiakykyä ja yhteisvastuullisuutta.

Esimerkiksi retkillä voidaan keskustella siitä, miksi roskia ei saa jättää, miksi kukkia ei poimita suojelualueilta tai miksi koiraa ei voi pitää irrallaan tietyillä alueilla. Myös säännöt, kuten “Älä ota luonnosta mitään mitä ei ole runsaasti” tai “Anna eläinten olla rauhassa” voidaan pukeaa toiminnan säännöiksi ja leikkisiksi muistisäännöiksi. Näin lapset oppivat, että luonnossa toimiminen on paitsi oikeus, myös yhteisesti jaettu luottamustehtävä. Kuvassa 2 on esitetty oppaan lapsille suunnattu ohjesivu, jossa jokaisenoikeuksien mukaisesti neuvotaan jättämään eläimet, hyönteiset ja puut rauhaan.

Kuva 2. Oppaan "Luontopurkki"-aktiviteetin lapsille suunnattu ohjesivu. Kuva luotu Canva-verkkotyökalua käyttäen.

6.3.1 Toteutuksen haasteet ja mahdollisuudet

Oppaan laatimisessa erityisesti kaupunkiympäristössä toimivalle päiväkodille korostuvat sekä käytännönläheiset haasteet että pedagogiset mahdollisuudet. Suurin haaste on usein luonnonympäristöjen rajallinen saavutettavuus – lähimetsää ei välttämättä ole, tai sen saavuttaminen vaatii henkilöstöresursseja ja kuljetusjärjestelyjä, jotka eivät aina ole arjessa mahdollisia. Myös kasvattajien kokema aikapula, henkilöstövajeet ja kiireinen päivärhythmi voivat estää uusien toimintamallien käyttöönoton.

Toinen keskeinen haaste on luonnon pedagogisen hyödyntämisen suunnitelmallisuus ja siihen liittyvän tiedon puute. Kaikki kasvattajat eivät koe itseään varmoiksi luonnossa toimijoiksi tai ympäristökasvatuksen toteuttajiksi. Oppaan laatiminen edellyttääkin sellaista sisältöä ja rakennetta, joka madaltaa kynnystä kokeilla luonnon hyödyntämistä varhaiskasvatuksessa pienin askelin.

Toisaalta oppaan mahdollisuudet ovat merkittäviä. Se tarjoaa konkreettisia ja helposti toteutettavia ideoita, joiden avulla luonnon elementit voidaan tuoda osaksi pedagogista arkea myös urbaanissa ympäristössä – esimerkiksi päiväkodin pihalla tai lähileikkipuistossa. Oppaan tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ilman, että se vaatii suuria resursseja tai pitkiä siirtymiä.

Oppaan käyttö mahdollistaa myös varhaiskasvattajien ammattitaidon vahvistamisen ympäristökasvatuksen saralla. Se toimii työkaluna, joka kannustaa havainnoimaan, kokeilemaan ja refleктоimaan. Pedagogisesti oppaan avulla voidaan tukea lasten kokonaisvaltaista kehitystä, lisätä osallisuuden ja toimijuuden kokemuksia sekä tarjota lapselle mahdollisuus kokea itsensä merkitykselliseksi osaksi ympäröivää luontoa – riippumatta siitä, missä päiväkotia sijaitsee.

7 POHDINTA

Varhaislapsuudessa rakentuva merkityksellinen ja vahva luontosuhde tukee yksilön kokonaisvaltaista hyvinvointia ja edistää samalla koko yhteiskunnan kestäväää kehitystä. Aihe on siis ajankohtainen niin henkilökohtaisella tasolla kuin poliittisesti ja yhteiskunnallisestikin. Tämä opinnäytetyö on laadittu tukemaan varhaiskasvatuksen parissa työskenteleviä kasvattajia heidän työssään ympäristökasvattajana, oppimisen tukijana ja luontosuhteen syntymisen pohjustajana.

Opinnäytetyön päätavoitteena oli lisätä tietoa ja ymmärrystä siitä, miten lapsen luontosuhde kehittyy osana varhaiskasvatuksen arkea. Työni taustalla kulkevan näkemykseni mukaan varhaiskasvatuksen sosionomin ammatilliseen osaamiseen kuuluu myös vastuullisen luontosuhteen tukeminen sekä osallistuminen ekologisesti kestävään yhteiskunnan rakentamiseen. Tähän liittyy ajatus siitä, että kasvatus voi ja sen tulee ulottua myös ei-inhimillisen luonnon huomioimiseen sekä myötätunnon ja vastuun tunteen kehittämiseen suhteessa luontoon. Produktiona tuottamani opas perustuu ajatukseen elämyksellisestä ja ilmiöpohjaisesta oppimisesta esimerkiksi leikin, tutkimisen ja havainnoinnin kautta.

Sosionomikoulutus antaa valmiuksia tarkastella hyvinvointia sekä kansallisista että globaaleista näkökulmista. Luonnossa vietetty aika vaikuttaa positiivisesti ihmisen fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen monin tavoin, ja moni näistä vaikutuksista välittyy aistien kautta ilman tietoista ponnistelua. Näitä luonnon hyvinvointivaikutuksia voidaan hyödyntää myös varhaiskasvatuksen arjessa luontosuhteen rakentamisen välineinä.

Vaikka produktioni syntynyt opas sisältää ainoastaan ohjattuja selkeitä aktiviteetteja, joilla on selkeä alkamis- ja päättymispiste, toivon oppaan ja aiheeseen tutustumisen kannustavan varhaiskasvattajia rohkaisemaan lapsia havainnoimaan ja tutkimaan luontoympäristöjä ja niiden prosesseja osana päivittäistä arkea.

Työn tekemisen myötä oma ymmärrykseni luontosuhteen tukemisen merkityksestä on syventynyt. Hahmotan aikaisempaa selkeämmin, kuinka luontosuhde voi kytkeytyä varhaiskasvattajan ammatilliseen identiteettiin ja tuoda merkitystä myös omaan toimintaan osana kestävään kehityksen tavoitteita. Lasten luontosuhdetta vahvistamalla vaikutamme laajemmassa mittakaavassa yhteiskuntaan, joka pyrkii ekologiseen tasapainoon ja eettisesti

kestävään tulevaisuuteen. Tunnistan kuitenkin myös, että pysyvä muutos vaatii juurtuakseen päättäväisyyttä, asenteiden tiedostamista ja muuttamista sekä jonkin verran resursseja.

Parikka-Nihti ja Ek (2024, s. 49) nostavat esille, ettei yksittäisen varhaiskasvattajan kouluttautuminen luonto- ja kestävyyskasvatuksen teemojen saralla automaattisesti johda kokonaisvaltaisempaan käytäntöjen pohdintaan ja muutokseen yhdessä tiiminä. Taustalle tarvitaan yhdessä jaettua tietoa, oppimismyönteisyyttä ja työyhteisön tukea, ja vastaavasti konservatiivinen sosiaalinen kulttuuri saattaa osoittautua jopa esteeksi ammatilliselle kehitykselle (Parikka-Nihti ja Ek, 2024, s. 49).

Toisaalta Parikka-Nihti ja Ekin (2024, s. 49) esiin nostamassa tutkimuksessa moniammatilliset työntekijät korostivat varhaiskasvatuksen tulevaisuuden kannalta erityisesti aikuisten oppimisen tukemisen tärkeyttä niin uuden tietotaidon omaksumisessa kuin ammatillisessa kehityksessäkin. Mielestäni tämänkaltaiset näkemykset kertovat siitä, että halua ja valmiutta lasten luontosuhdetta vahvistamaan ammatilliseen kehitykseen ja oppimisympäristöjen kehittämiseen varhaiskasvatuksen kentällä löytyy. Samasta valmiudesta kertoo yhteistyötahonani toimivan porilaisen päiväkotin Piparmintun innokkuus yhteistyön tekemiselle sekä aineistonkeruukyselyni vastauksista välittyvä kiinnostus aihetta kohtaan.

Uskon, että tämä opinnäytetyö tarjoaa hyvät lähtökohdat alle 5-vuotiaiden lasten luontosuhteen tukemiseen kokemuksellisen oppimisen työkaluja, ikäryhmälle ominaisen leikin ja tutkimisen tapoja sekä kaupunkiympäristön tarjoamia mahdollisuuksia hyödyntäen. Työni teemat voivat toimia käytännönläheisenä työkaluna suunnittelussa ja toiminnan arvioinnissa, tarjoten samalla tilaa uusille näkökulmille, ratkaisuille ja kehitysehdotuksille.

Sobelin (2020, s. 30–35) mukaan on kuitenkin tärkeää pohtia myös laajemmin, mitä kouluvalmius tarkoittaa — tulisiko varhaiskasvatuksessa keskittyä enemmän akateemisten taitojen opettamiseen vai tukea lapsen sosiaalista, emotionaalista ja kognitiivista kypsyyttä. Tämä kysymys liittyy myös laajemmin siihen, miten varhaiskasvatus nähdään karkeasti katsottuna: onko sen tehtävänä valmistaa lapsia perinteiseen koulunkäyntiin vai tarjota heille edellytyksiä kasvaa tasapainoisiksi ja ympäristöstään tietoisiksi yksilöiksi.

Koska varhaiskasvatuksen sosiaalinen kulttuuri, toimintatavat ja varhaiskasvatussuunnitelma heijastelevat koko yhteiskunnan kulttuurisia arvoja ja poliittista ilmapiiriä, toivoisin, että

ympäristöasioista keskusteltaessa paneuduttaisiin aikaisempaa syvemmin juuri luontosuhteen vahvistamisen teemoihin varhaislapsuudesta lähtien.

Tunnistan kuitenkin, että keskustelua käydään jonkin verran jo nyt, ja opinnäytetyöni aiheen sekä sisällön rajaamiseksi olen jättänyt työstäni ulkopuolelle esimerkiksi Green Care -toiminnan ja -hankkeiden teemat, joita toteutetaan eri ympäristöissä ja yhteyksissä Suomessa. Myös luontosuhteeseen keskittyvän tutkimuksen kenttä on hyvin laaja, ja se tarkastelee ihmisen suhdetta luontoon monen eri tieteenalan näkökulmista ja lähtökohdista. Aiheeni ja lähdeaineiston rajaamiseksi päädyin tässä opinnäytetyössä tarkastelemaan yleisellä tasolla luonnon positiivisia vaikutuksia oppimiseen, hyvinvointiin, kehitykseen ja terveyteen erityisesti varhaislapsuuteen keskittyen.

LÄHTEET

- Andrews, N. (2018). How Cognitive Frames about Nature May Affect Felt Sense. *Ecopsychology*, 10(1). <https://www.liebertpub.com/doi/10.1089/eco.2017.0014>
- Barrable, A. (2019). Refocusing Environmental Education in the Early Years: A Brief Introduction to a Pedagogy for Connection. *Education Sciences*, 9(1), 61. <https://doi.org/10.3390/educsci9010061>
- Breedy T., & Fridberg M. (2022). Swedish Early Childhood Educators' Views on Teaching to Promote Connectedness to Nature. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 9(3). <https://eric.ed.gov/?id=EJ1350525>
- Capaldi, C. A., Dopko, R. L., & Zelenski, J. M. (2014). The relationship between nature connectedness and happiness: A meta-analysis. *Frontiers in Psychology*, 5. <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2014.00976/full>
- Granö, P., Hiltunen, M., Jokela, T., & Aerila, J. (2018). *Suhteessa maailmaan: Ympäristöt oppimisen avaajina*. Lapin yliopisto. https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63608/Suhteessa_maailmaan.pdf?sequence=9&isAllowed=y
- Hautamäki, L. (2019). Monilajinen hyvinvointi: eläimet, bakteerit, ympäristö ja ihmisen terveys. Teoksessa M. Ylilauri & A. Yli-Viikari (toim.), *Kohti luonnollista hyvinvointia: Näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen* (s. 11–19). (Levón-instituutin julkaisuja 143). Vaasan yliopisto. <https://osuva.uwasa.fi/handle/10024/8172>
- Heiskanen, H-E., & Sormunen, M. (2020). *Ilmastonuoret vastaan valtiot: Lapsen oikeuksien komitea ilmastokriisin ratkojana*. Teoksessa E. Pekkarinen, & T. Tuukkanen (toim.), *Maapallon tulevaisuus ja lapsen oikeudet* (4. p., s. 115–118). (Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2020:4). Lapsiasiavaltuutettu. <https://lapsiasia.fi/documents/25250457/38754461/Maapallon+tulevaisuus+ja+lapsen+oikeudet-e.pdf/174d3706-0ad1-5da7-05ab-6ab47f7d2724/Maapallon+tulevaisuus+ja+lapsen+oikeudet-e.pdf?t=1603784398374>
- Homan-Helenius, P., & Yli-Viikari, A. (2017a). Lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen luontolähtöisten menetelmien avulla. Teoksessa P. Homan-Helenius, & A. Yli-Viikari (toim.), *Luonnosta avaimet lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykseen (12-16)*. KP Hermes. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/135452/HAMK%20Luonnosta%20avaimet%20lasten%20ja%20nuorten%20kasvuun%20ja%20kehitykseen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Huhmarniemi, M., Hiltunen, M. & Jokela T. (2020). Pöheikön kutsu – Taideperustaista ympäristökasvatusta pohjoisen luontokulttuurissa. Teoksessa T.Kyrönlampi, K. Mäkitalo, & M. Uitto (toim.), *Esi- ja alkuopetuksen käsikirja* (s. 168). PS-kustannus.

- Ives, C. D., Giusti, M., Fischer, J., Abson, D. J., Klaniecki, K., Dorninger, C., Laudan, J., Barthel, S., Abernethy, P., Martín-López, B., Raymond, C. M., Kendal, D., & von Wehrden, H. (2017). Human–nature connection: a multidisciplinary review. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 26–27(November 2016), 106–113. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1877343517301264>
- Kaasinen, A. (2020). Ympäristökasvatus esi- ja alkuopetuksessa – Löytöretkiä maailmaan. Teoksessa T. Kyrönlampi, K. Mäkitalo, & M. Uitto (toim.), *Esi- ja alkuopetuksen käsikirja* (s. 108). PS-kustannus.
- Lanza, K., Alcazar, M., Chen, B., & Kohl, H.W. (2023). Connection to nature is associated with social-emotional learning of children. *Current Research in Ecological and Social Psychology*, 4 (100083). <https://doi.org/10.1016/j.cresp.2022.100083>
- Mayer, F. S., & Frantz, C. M. (2004) The connectedness to nature scale: A measure of individuals' feeling in community with nature. *Journal of Environmental Psychology*, 24(4). <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0272494404000696>
- Opetushallitus. (2023). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet* (Määräys 2022:2a). https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf
- Parikka-Nihti, M., & Ek, T. (2024). Arvokasvatus. Teoksessa M. Parikka-Nihti, & T. Ek, *Onni olla ulkona* (s. 54–59). Santalahti-kustannus.
- Parikka-Nihti, M., & Ek, T. (2024). Luontoyhteyden ja luontosuhteen rakentuminen varhaislapsuudessa. Teoksessa M. Parikka-Nihti, & T. Ek, *Onni olla ulkona* (s. 70–77). Santalahti-kustannus.
- Parikka-Nihti, M., & Ek, T. (2024). Lähiluonto kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäjänä. Teoksessa M. Parikka-Nihti, & T. Ek, *Onni olla ulkona* (s. 26–31). Santalahti-kustannus.
- Parikka-Nihti, M., & Ek, T. (2024). Tavoitteena planetaarinen hyvinvointi. Teoksessa M. Parikka-Nihti, & T. Ek, *Onni olla ulkona* (s. 60–66). Santalahti-kustannus.
- Parikka-Nihti, M., & Ek, T. (2024). Toimintakulttuuri ja laadukas pedagogiikka. Teoksessa M. Parikka-Nihti, & T. Ek, *Onni olla ulkona* (s. 94–99). Santalahti-kustannus.
- Parikka-Nihti, M., & Ek, T. (2024). Yhteisöllisyys ja yhdessä tekeminen – sitoutumista ja innostumista. Teoksessa M. Parikka-Nihti, & T. Ek, *Onni olla ulkona* (s. 48–53). Santalahti-kustannus.
- Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. (2014). Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Juva: PS-kustannus
- Polvinen, K., Pihlajamaa, J., & Berg, P. (22.11.2012). *Luonnosta hyvinvointia lapsille ja nuorille: Kuvauksia luonnon hyvinvointivaikutuksista, palveluista ja malleista palveluiden*

kehittämiseksi. Sitra ja Kansallinen Hyvinvointiverkosto.
<https://www.sitra.fi/julkaisut/luonnosta-hyvinvointia-lapsille-ja-nuorille/>

Porin kaupunki. (2022). *Porin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma*.
<https://cms.pori.fi/uploads/sites/2/2022/11/vasu2022-pori.pdf>

Powers, J. (2018). *Nature-Based Learning for Young Children: Anytime, Anywhere, on Any Budget*. Redleaf Press. <https://research.ebsco.com/c/zz4uby/search/details/u42upskc3z?db=e000xww>

Puhakka, R. (2024). Luonto lisää lasten hyvinvointia ja terveyttä. Teoksessa M. Parikka-Nihti, & T. Ek, *Onni olla ulkona* (s. 32–38). Santalahti-kustannus.

Puhakka, R. (2014). Y-sukupolvi luonnossa: Luonnon merkitykset kaupungistuvassa yhteiskunnassa. *Alue ja Ympäristö*, 43(1), 34–48.
<https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/64803>

Salonen, K. (2013). Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön: Opas opiskelijoille, opettajille ja TKIhenkilöstölle (Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72). Turun ammattikorkeakoulu.

Sitra & Kantar TNS. (9.12.2021). *Suomalaisten luontosuhteet*. [sähköinen tietoaaineisto]. Sitra.
<https://www.sitra.fi/julkaisut/suomalaisten-luontosuhteet-kysely/>

Sobel, D. (2020). *The sky above the mud below: Lessons from nature preschools and forest kindergartens*. Redleaf Press.
<https://research.ebsco.com/c/zz4uby/search/details/nxxcmdpqaf?db=e000xww>

Sprague, N.L., Bancalari, P., Karim, W., & S0iddiq, S. (25.5.2022) Growing up green: a systematic review of greenspace on youth development and health outcomes. *J Expo Sci Environ Epidemiol*, 32. <https://doi.org/10.1038/s41370-022-00445-6>

Suomen luonnonsuojeluliitto (SLL). (5.9.2018). *Luontosuhde, elinympäristöt ja kestävä kehitys: Luontosuhde*. <https://www.sll.fi/2018/09/05/luontosuhde-elinymparistot-ja-kestava-kehitys/>

Suomen YK-liitto. (i.a.). *Agenda2030-julistuksen sisältö*. <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys/agenda2030-julistuksen-sisalto>

Truelove, S., A. Bruijns, B., M. Vanderloo, L., T. O'Brien, K., M. Johnson, A., Tucker, P. (2018) Physical activity and sedentary time during childcare outdoor play sessions: A systematic review and meta-analysis. *Preventive Medicine*, 108, 74–85.
<https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2017.12.022>

Vartiainen, J. (2024). Luonnossa jokainen hetki on hyvä tutkimushetki. Teoksessa M. Parikka-Nihti, & T. Ek, *Onni olla ulkona* (s. 88–93). Santalahti-kustannus.

- Yli-Viikari, A. & Ylilauri, M. (2019) Johdanto: Kadonneen luontoyhteyden jäljillä. Teoksessa M. Ylilauri & A. Yli-Viikari (toim.), *Kohti luonnollista hyvinvointia: Näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen* (s. 1-3). (Levón-instituutin julkaisuja 143) Vaasan yliopisto. <https://osuva.uwasa.fi/handle/10024/8172>
- Ympäristöministeriö (YM). (i.a.). *Jokaisenoikeudet*. <https://ym.fi/jokaisenoikeudet>
- Zelenski, John & Nisbet, Elizabeth. (2014). Happiness and Feeling Connected: The Distinct Role of Nature Relatedness. *Environment and Behavior*. 46. 3–23. https://www.researchgate.net/publication/268034689_Happiness_and_Feeling_Connected_The_Distinct_Role_of_Nature_Relatedness
- Zhang, Y., Zhao, J., Maova, S., Fenaughty, J., Clark, T.C., Crengle, M., Smith, M. (2024) Impacts of sociodemographic factors, identities and neighbourhood safety on the relationship between urban green space and adolescent mental well-being: Findings from Tāmaki Makaurau Auckland, Aotearoa New Zealand. *Social Science & Medicine – Population Health*, 25 (101603). <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2024.101603>

LIITTEET

Liite 1. Kysely varhaiskasvattajille: Luonnon hyödyntäminen varhaiskasvatuksen arjessa

Liite 1. Kysely varhaiskasvattajille: Luonnon hyödyntäminen varhaiskasvatuksen arjessa

Hei!

Tämä kysely on osa opinnäytetyötä, jonka tavoitteena on laatia käytännönläheinen opas luonnon integroimiseksi osaksi kaupunkiympäristössä toimivan päiväkotipiiparmintun arkea. Oppaan tarkoitus on tukea lasten luontosuhteen kehittymistä ja tarjota varhaiskasvattajille helposti sovellettavia ideoita. Vastauksenne ovat erittäin tärkeitä ja auttavat muokkaamaan oppaasta juuri teille sopivan työkalun.

Vastaaminen vie noin 5–10 minuuttia.

1. Taustatietoja

1.1 Kuinka monta vuotta olet työskennellyt varhaiskasvatuksen parissa?

- Alle 1 vuosi**
- 1–5 vuotta**
- 6–10 vuotta**

- Yli 10 vuotta

1.2 Mikä rooli sinulla on päiväkodissa?

- Lastentarhanopettaja / varhaiskasvatuksen opettaja
- Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja
- Muu, mikä: _____

2. Luonnon hyödyntäminen päiväkodissa

2.1 Kuinka usein vietätte lasten kanssa aikaa ulkona luontoympäristössä (esim. puisto, metsä, merenranta)?

- Päivittäin
- Useamman kerran viikossa
- Kerran viikossa
- Harvemmin
- Emme juuri koskaan

2.2 Miten arvioisit luonnon hyödyntämisen nykyistä roolia pedagogisessa toiminnassanne?

- Erittäin merkittävä
- Melko merkittävä
- Vähäinen
- Ei lainkaan merkittävä
- En osaa sanoa

2.3 Mitkä seuraavista asioista koet esteiksi luonnon hyödyntämiselle? (Valitse kaikki sopivat)

- Aikataulut / kiire
- Henkilöstöressit
- Luontokohteiden saavutettavuus
- Turvallisuuskysymykset
- Sään vaihtelut
- Muu, mikä: _____

2.4 Miten kiinnostunut olisit käyttämään konkreettista opasta luonnon integroimiseksi varhaiskasvatuksen arkeen?

- Erittäin kiinnostunut
- Kiinnostunut
- En kovin kiinnostunut
- En lainkaan kiinnostunut

3. Sisällölliset toiveet oppaalle

3.1 Millaiset sisällöt kiinnostaisivat sinua oppaassa? (Valitse kaikki sopivat)

- Ideoita luontoleikkeihin
- Luontoympäristöissä toteutettavia tutkimus- ja havainnointitehtäviä
- Vuodenaikojen huomioiminen toiminnassa
- Pienten lasten kanssa toteutettavat ideat
- Luonnonmateriaalien käyttö sisätiloissa
- Yhteistyö vanhempien kanssa luontoaiheissa
- Arjen pienet luontohetket
- Muu, mikä: _____

3.2 Millaista tukea kaipaisit luonnon hyödyntämiseen varhaiskasvatuksessa?

- Valmiita toimintaideoita
- Teoreettista tietoa luonnon vaikutuksista
- Vinkejä erityisryhmien huomioimiseen luonnossa
- Tukea suunnitteluun ja arviointiin
- Muu, mikä: _____

4. Avoimet kysymykset

4.1 Millaisia hyviä käytäntöjä olet jo käyttänyt luonnon hyödyntämiseksi lasten kanssa?

(vapaa kenttä)

4.2 Millaisia toiveita tai ideoita sinulla olisi oppaaseen liittyen?

(vapaa kenttä)

